

MEDŽIOKLĖS TERMINŲ ŽODYNAS

*Lenkų ir lietuvių „medžiojimo“ terminai
duoda nemaža šviesos senovės laikams.*

K. Būga

Panašaus leidinio dar neturėjome, tad sumanymas parengti šios srities penkiakalbį (lietuvių-anglų-vokiečių-prancūzų-rusų kalbų) terminų žodyną¹ išties yra geras. Juoba kad medžioklė ir jos tradicijos nuo senų senovės lietuviams nesvetimas dalykas.

Žodynas sudarytas teminiu principu – terminai jame pagal temas suskirstyti į 8 skyrius, apimančius apie 1000 pagal abėcėlę išdėstytų bendrųjų medžiotojų vartojamų terminų ir posakių, medžioklės rūšių ir būdų, medžiojimo reikmenų, medžioklinių šunų veislių, paukščių ir žvėrių bei jų kūno dalių, taip pat trofėjų bei medžioklinių šautuvų pavadinimų. Paskutiniai du skyriai yra iliustruoti. Prie kai kurių lietuviškų terminų skliausteliuose yra paaiškinimai, o po daugelio gyvūnų ir paukščių pavadinimų pateikti ir lotyniški pavadinimai. Nemaža dalis terminų turi lizdus, tik nelabai aišku, pagal kokį principą šie lizdai sudaryti, nes, pavyzdžiui, *banda, populiacija; kanopinių žvėrių banda; laukinių gyvūnų populiacija; medžiojamųjų žvėrių banda* pateikti kaip atskiri antraštiniai terminai, o to paties skyriaus terminai *ančių vada, vilkų vada, žąsų vada* yra viename lizde su antraštiniu terminu *vada*. Toks sandaros netolygumas būdingas visam žodynui. Gerai, kad visi antraštiniai ir rūšiniai terminai (išskyrus 7 ir 8 skyrių terminus) yra sunumeruoti, todėl susirasti norimą terminą gali padėti leidinio pabaigoje pateiktos visų penkių kalbų abėcėlinės rodyklės, kuriose esančių terminų numeracija atitinka žodyne esančių terminų numeraciją. Tačiau ir čia yra netikslumų. Pavyzdžiui, visų kalbų rodyklėse 196 numeriu nurodyto termino *ančių medžioklė* žodyno tekste nėra (praleistas), o 95 ir 308 numeriais pažymėtų terminų nėra nei rodyklėse, nei tekste (praleisti arba terminai, arba numeriai). Reikėtų patikslinti, kad rodyklės termino eilės numeris

---

¹ Petružis G. Medžioklės žodynas. Vilnius: Enciklopedija, 1997. 128 p.

parašytas ne „prie kiekvieno antraštinio žodžio“, kaip rašoma prarmėje (šiose rodyklėse juk nėra lizdų!), o prie kiekvieno termino, nes *medžioklės plotas* ar *šakotaragis antrametis stirninas* nėra žodis, o sudėtinis terminas. Taip pat neaišku, ką žodyno autorius norėjo paaiškinti, sakydamas, kad „rodyklės sudėtinių terminų žodžių tvarka palikta tokia, kokia buvo žodyne“. Kyla klausimas, ar ji galėtų būti kokia nors kitokia. Be to, dar nepradėjus gilintis į patį žodyną, į akis krinta jau pirmajame prarmės sakinyje nepastebėta korektūros klaida ir kai kurie netikslumai: lizdai kažkodėl vadinami „polizdžiais“; vietoj termino „niekatroji giminė“ geriau tiktų terminas „bevardė giminė“.

Reikėtų pasakyti keletą pastabų ir dėl pačių terminų. Vienas labiausiai į akis krintančių šio žodyno trūkumų yra tas, kad jame esantys lietuviški terminai nesukirčiuoti. Žodžių, taip pat ir terminų, kirčiavimas labai svarbus dalykas lietuvių kalbos vartotojui, todėl sukirčiuoti lietuviškus terminus yra ne mažiau svarbu negu prie vokiškų ir prancūziškų antraštinių terminų pagrindinio žodžio nurodyti giminę ar pažymėti daugiskaitinius žodžius. Taip pat šiame žodyne yra kai kurių nedidelių terminų pateikimo netikslumų ir nevienodumų. Pavyzdžiui, nors pateiktas žodis *dresuoti* (20), bet vartojamas terminas *gerai dresiruotas (=dresuotas) šuo* (267). Terminas *sumedžiojimas* (147) paaiškintas taip: „gyvūnų skaičius, kuris gali būti sumedžiotas ar buvo sumedžiotas“. Kaip gali žodis *sumedžiojimas* reikšti skaičių? Iš tikrųjų tai tik veiksmo pavadinimas. Keista, kad *medžioklės* žodyne randame terminą *gaidys* (330), bet nėra termino *gaidukas* (*Philomachus pugnax*). Randame ornitologijos terminus *juodasis gandrą* (*Ciconia nigra*), *gulbė giesmininkė* (*Cygnus cygnus*), bet nėra įdomaus lietuviško termino *gargatūnas*. Nerasime taip pat neseniai išnykusių medžiojamųjų žvėrelių pavadinimų, pvz.: *ernis*, *vilpišys* ir kt. Jeigu dedami terminai *šarka*, *varna*, tai tiktų ir terminai *kovas* (*Corvus frugilegus*), *lingė* (*Circus*). Šalia (ar vietoj) tarptautinių žodžių bei terminų kai kur pasigendame lietuviškų atitikmenų. Kuo blogiau *tikrinti*, *prižiūrėti už inspektuoti*, *kontroliuoti* (38); *bulvinė saulėgraža už topinambą* (169); *mentės ydos už mentės defektus* (p.62) ir pan.?

Būtų įdomu žinoti, kokiais leksikografiniais šaltiniais ir terminų atrankos kriterijais rėmėsi žodyno autorius, nes skyrelyje „Medžiokliniai šunys“ pateiktos vos kelios jų veislės, o enciklopedijoje „Šunys“ (V., 1995) medžioklinių šunų veislių yra per 50, pvz.: *afganų kurtas*, *anglų fokoshaudas*, *auksaspalvis retriveris*, *azavakas (Pietų kurtas)*, *bladhaudas (šv. Huberdo skalikas)*, *estų skalikas*, *klamberio spanielis*, *kurtsharas (vokiečių trumpaplaukis paukštšunis)*, *laikos*, *langharas (vokiečių ilgaplaukis paukštšunis)*, *latvių skalikas*, *lietuvių skalikas*, *rusų ilgaplaukis kurtas*, *slugis (arabų kurtas)*, *taiganas (kirgizų kurtas)*, *terjerai*, *veimaraneris (Veimaro paukštšunis)*, *vengrų kurtas* ir kt.

Čia paminėti galbūt ne visi leidinio trūkumai, bet jie apskritai nesumenkina žodyno reikšmės. Jie gal pravers rengiant kitą, tobulesnį ir pilnesnį šio žodyno leidimą.

Nijolė BANEVIČIENĖ